

ZÁKON

ze dne2015

kterým se mění zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů a další související zákony

Parlament se usnesl na tomto zákoně České republiky:

ČÁST PRVNÍ

Změna zákona o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti

Čl. I

Zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, ve znění zákona č. 10/1993 S., zákona č. 160/1993 Sb., zákona č. 307/1993 Sb., zákona č. 42/1994 Sb., zákona č. 241/1994 Sb., zákona č. 59/1995 Sb., zákona č. 118/1995 Sb., zákona č. 149/1995 Sb., zákona č. 160/1995 Sb., zákona č. 113/1997 Sb., zákona č. 134/1997 Sb., zákona č. 306/1997 Sb., zákona č. 18/2000 Sb., zákona č. 29/2000 Sb., zákona č. 118/2000 Sb., zákona č. 132/2000 Sb., zákona č. 220/2000 Sb., zákona č. 238/2000 Sb., zákona č. 492/2000 Sb., zákona č. 353/2001 Sb., zákona č. 263/2002 Sb., zákona č. 362/2003 Sb., zákona č. 424/2003 Sb., zákona č. 425/2003 Sb., zákona č. 437/2003 Sb., zákona č. 186/2004 Sb., zákona č. 281/2004 Sb., zákona č. 359/2004 Sb., zákona č. 436/2004 Sb., zákona č. 168/2005 Sb., zákona č. 253/2005 Sb., zákona č. 361/2005 Sb., zákona č. 377/2005 Sb., zákona č. 62/2005 Sb., zákona č. 189/2006 Sb., zákona č. 264/2006 Sb., zákona č. 585/2006 Sb., zákona č. 153/2007 Sb., zákona č. 181/2007 Sb., zákona č. 261/2007 Sb., zákona č. 296/2007 Sb., zákona č. 305/2008 Sb., zákona č. 306/2008 Sb., zákona č. 2/2009 Sb., zákona č. 41/2009 Sb., zákona č. 158/2009 Sb., zákona č. 221/2009 Sb., zákona č. 227/2009 Sb., zákona č. 285/2009 Sb., zákona č. 303/2009 Sb., zákona č. 362/2009 Sb., zákona č. 347/2010 Sb., zákona č. 73/2011 Sb., zákona č. 263/2011 Sb., zákona č. 341/2011 Sb., zákona č. 364/2011 Sb., zákona č. 365/2011 Sb., zákona č. 428/2011 Sb., zákona č. 458/2011 Sb., zákona č. 470/2011 Sb., zákona č. 399/2012 Sb., zákona č. 401/2012 Sb., zákona č. 503/2012 Sb., zákona č. 11/2013 Sb., zákonného opatření Senátu č. 344/2013 Sb., zákona č. 250/2014 Sb., zákona č. 267/2014 Sb. a zákona č. 332/2014 Sb., se mění takto:

1. V § 14 odst. 2 větě první se slova „maximálního vyměřovacího základu“ nahrazují slovy „vyměřovacího základu podle § 5b odst. 1“.
2. V § 14 odst. 2 větě druhé se část věty za slovy „...výdělečná činnost,“ zrušuje a čárka se nahrazuje tečkou.
3. V § 15 odst. 1 větě druhé se slova „a úhrnu vyměřovacích základů zaměstnance, pokud spolu s vyměřovacím základem ze samostatné výdělečné činnosti přesahuje částku maximálního vyměřovacího základu (§ 15a)“ zrušují.
4. § 15a se zrušuje.
5. V § 17 se odst. 3 zrušuje.

Dosavadní odstavec 4 se označuje jako odstavec 3.

6. V § 22 odst. 1 se slova „§ 15a odst. 3“ zrušují.

7. V § 25 se odst. 7 zrušuje.

Čl. II

Přechodná ustanovení

1. Pojistné na sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti se za období před 1. lednem 2016 stanoví podle zákona č. 589/1992 Sb., ve znění účinném do dne nabytí účinnosti tohoto zákona.

2. Při nesplnění nebo porušení povinností uložených zákonem č. 589/1992 Sb., ve znění účinném přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, se postupuje podle zákona č. 589/1992 Sb., ve znění účinném přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona.

3. Řízení ve věcech nesplnění nebo porušení povinností podle bodu 2 zahájená přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona a pravomocně neskončená před tímto dnem se dokončí podle zákona č. 589/1992 Sb., ve znění účinném přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona.

ČÁST DRUHÁ

Čl. III

Změna zákona o důchodovém pojištění

Zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění zákona č. 134/1997 Sb., zákona č. 289/1997 Sb., zákona č. 224/1999 Sb., zákona č. 18/2000 Sb., zákona č. 118/2000 Sb., zákona č. 132/2000 Sb., zákona č. 220/2000 Sb., zákona č. 116/2001 Sb., zákona č. 188/2001 Sb., zákona č. 353/2001 Sb., zákona č. 198/2002 Sb., zákona č. 263/2002 Sb., zákona č. 264/2002 Sb., zákona č. 362/2003 Sb., zákona č. 424/2003 Sb., zákona č. 425/2003 Sb., zákona č. 85/2004 Sb., zákona č. 281/2004 Sb., zákona č. 359/2004 Sb., zákona č. 436/2004 Sb., zákona č. 562/2004 Sb., zákona č. 168/2005 Sb., zákona č. 361/2005 Sb., zákona č. 377/2005 Sb., zákona č. 24/2006 Sb., zákona č. 109/2006 Sb., zákona č. 189/2006 Sb., zákona č. 264/2006 Sb., zákona č. 267/2006 Sb., nálezu Ústavního soudu vyhlášeného pod č. 405/2006 Sb., zákona č. 152/2007 Sb., zákona č. 181/2007 Sb., zákona č. 218/2007 Sb., zákona č. 261/2007 Sb., zákona č. 296/2007 Sb., zákona č. 178/2008 Sb., zákona č. 305/2008 Sb., zákona č. 306/2008 Sb., zákona č. 382/2008 Sb., zákona č. 479/2008 Sb., zákona č. 41/2009 Sb., zákona č. 108/2009 Sb., zákona č. 158/2009 Sb., zákona č. 289/2009 Sb., zákona č. 303/2009 Sb., nálezu Ústavního soudu vyhlášeného pod č. 135/2010 Sb., zákona č. 347/2010 Sb., zákona č. 73/2011 Sb., zákona č. 220/2011 Sb., zákona č. 341/2011 Sb., zákona č. 348/2011 Sb., zákona č. 364/2011 Sb., zákona č. 365/2011 Sb., zákona č. 428/2011 Sb., zákona č. 470/2011 Sb., zákona č. 314/2012 Sb., zákona č. 401/2012 Sb., zákona č. 403/2012 Sb., zákona č. 463/2012 Sb., zákona č. 267/2013 Sb., zákona č. 274/2013 Sb., zákona č. 303/2013 Sb., zákonného opatření Senátu č. 344/2013 Sb., zákona č. 182/2014 Sb., zákona č. 183/2014 Sb., zákona č. 250/2014 Sb., zákona č. 267/2014 Sb. a zákona č. 332/2014 Sb., se mění takto:

1. V § 11 odst. 2 větě druhé se slova „v případě, kdy pojistné nebylo zapláceno jen proto, že v kalendářním roce osoba uvedená v odstavci 1 písmeno a) dosáhla stanoveného maximálního vyměřovacího základu pro pojistné^{17c)}, a v případě, kdy“ nahrazují slovy „i když“.

Současně se zrušuje text poznámky pod čarou č. 17c.

2. V 12 odst. 1 se poznámka pod čarou č. 17c zrušuje.

3. V § 16 odst. 2 se věta druhá, včetně poznámky pod čarou č. 17c, zrušuje.

ČÁST TŘETÍ

Čl. IV

Změna zákona o nemocenském pojištění

V § 18 odst. 2 zákona č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění zákona č. 261/2007 Sb. a zákona č. 2/2009 Sb. se část věty třetí před středníkem včetně středníku a včetně poznámky pod čarou č. 18a zrušuje.

ČÁST ČTVRTÁ

Čl. V

Změna zákona o pojistném na důchodové spoření

Zákon č. 397/2012 Sb., o pojistném na důchodové spoření, ve znění zákonného opatření Senátu č. 344/2013 Sb., se mění takto:

1. V § 4 se odst. 5 zrušuje.

2. § 5 se zrušuje.

Čl. VI

Přechodná ustanovení

Vyměřovací základ pojistného na důchodové spoření se za období před 1. lednem 2016 stanoví podle zákona č. 397/2012 Sb., ve znění účinném přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona.

ČÁST PÁTÁ

Čl. VII

Tento zákon nabývá účinnosti dnem 1. ledna 2016.

DŮVODOVÁ ZPRÁVA

Obecná část

Zhodnocení platného právního stavu

Zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon“) upravuje pojistné na sociální zabezpečení, které zahrnuje pojistné na důchodové pojištění a pojistné na nemocenské pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti, které jsou povinni platit zaměstnavatelé zaměstnávající zaměstnance a zaměstnanci. Osoby samostatně výdělečně činné jsou povinny platit odvody na důchodové pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti a dobrovolně na nemocenské pojištění. Osoby dobrovolně účastné důchodového pojištění platí pojistné na důchodové pojištění a zahraniční zaměstnanci dobrovolně účastní na nemocenském pojištění platí pojistné na nemocenské pojištění. Zaměstnavatel je povinen odvádět za jednotlivé měsíce i pojistné, které je povinen platit zaměstnanec. Výši pojistného, respektive sazbu pojistného, stanoví zákon procentní sazbou z vyměřovacího základu zjištěného za rozhodné období.

Citovaný zákon ve svém pojetí původně vycházel z principu solidarity, která byla vyjádřena skutečností, že všichni poplatníci pojistného měli stanoven vyměřovací základ dle stejných pravidel. Tento princip však byl narušen novelou zákona provedenou zákonem č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů, kterou byl s účinností od 1. ledna 2008 do zákona zaveden nový institut „maximálního vyměřovacího základu“, a to jak u zaměstnance, tak u osob samostatně výdělečně činných. Tím tak došlo k tomu, že zaměstnanci nebo osoby samostatně výdělečně činné, pokud měli příjem nad hranicí maximálního vyměřovacího základu, odvádějí ze své hrubé mzdy na sociální zabezpečení a státní politiku zaměstnanosti sazbu pojistného stanovenou zákonem pouze z maximálního vyměřovacího základu bez ohledu na to, zda hranici maximálního vyměřovacího základu překročili o 1 Kč nebo o řádově desítky či stovky tisíc Kč. Osoby s vysokými příjmy tak ve skutečnosti odvádějí na pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti celkově menší procentní podíl z příjmů než ti, kteří maximální vyměřovací základ nepřekročili. Navíc zákonem stanovená hranice maximálního vyměřovacího základu se z technických důvodů stanovuje z příjmů před dvěma roky, což ve skutečnosti (vzhledem k růstu mezd, platů a odměn) násobek k aktuální mzdě snižuje. Zavedením maximálního vyměřovacího základu došlo, vedle narušení rovnosti pravidel a snížení míry solidarity, též ke snížení příjmů státního rozpočtu, určených na sociální transfery. Tato skutečnost byla v lednu 2015 potvrzena NKÚ, který konstatoval, že schodek penzijního systému neudržitelně roste.

NKÚ tedy jasně potvrzuje, že současná právní úprava má negativní dopady na příjmy státního rozpočtu a stává se tak ještě více protismyslnou. Cílem předkládaného návrhu zákona je tento stav odstranit, ale též narovnáni zmiňované hlavní zásady, na které je zákon postaven, a to principu solidarity tím, že ruší institut „maximálního vyměřovacího základu“.

Institut maximálního vyměřovacího základu není zaveden ve všech zemích EU či OECD. Jednotlivé země tak svobodně deklarují svůj postoj k míře přerozdělovacích procesů v zájmu zachování solidarity. Není důvod, aby se ČR automaticky připojovala k většině. Posílení principu solidarity je v zájmu zachování soudržnosti společnosti, což je i v zájmu vícepříjmových občanů. Vedle toho byl v jejich prospěch navíc – v rámci vypořádání s nálezem Ústavního soudu ČR – nově změněn výpočet důchodových dávek tak, že se zvýšil princip zásluhovosti.

Dopady návrhu na státní rozpočet, na rozpočty krajů a obcí

K zavedení institutu „maximálního vyměřovacího základu“ došlo bez transparentního zhodnocení dlouhodobých finančních dopadů na příjmy státního rozpočtu a zejména důchodového účtu. Výpočty se proto různí v údajích, o kolik korun takto státní rozpočet ročně přichází. MPSV odhadovalo roku 2007 snížení výběrů v roce 2008 o 5 mld. Kč, skutečnost byla vyšší. Šlo snad o 8 či 10 mld. Nikdy skutečné dopady nebyly prokazatelně zveřejněny. Ani v státních závěrečných účtech. Např. analýzy ČMKOS uvádějí oproti vládním zdrojům podstatně vyšší částky. K vyšší částce lze dojít analogicky i z informací zdravotních pojišťoven v souvislosti se stropy na všeobecné zdravotní pojištění. Údaje, počty občanů s příjmy nad 100 tisíc Kč v členění s krokem po 20 000 Kč, které jsou k výpočtům potřeba, nejsou veřejně přístupné. Údajně se tato úleva týká cca 40 či 60 tisíc občanů. Ti si však díky zavedení jednotné sazby daně z příjmů fyzických osob, která je pro ně vlastně regresivní, a také díky zavedení stropů na odvody výrazně zvýšili své mzdy, platy či odměny dalším finančním plněním za dřívější různé jiné formy plnění (akcie, benefity apod.). Tato praxe je také zamlčována, neboť výpočet snížení výběrů by dnes z objektivních čísel vypadal zcela jinak.

Navrhovaná novela zákona č. 589/1992 Sb., v platném znění a vyvolané technické úpravy v souvisejících zákonech má vrátit právní stav před rokem 2008, zvýšit od roku 2016 příjmy státního rozpočtu, a snížit tak deficit na důchodovém účtu. Zvýšení výdajů na straně státního rozpočtu, rozpočtu krajů a obcí souvisí pouze s výdaji na sociální zabezpečení a státní politiku zaměstnanosti za vysoko příjmové zaměstnance.

Zhodnocení dalších dopadů

Návrh zákona nemá dopad na životní prostředí. Dopad na podnikatelské prostředí je dán tím, že se navrhuje vrácení výpočtu pojistného na stav před rokem 2008. Z hlediska rovnosti mužů a žen je předloha neutrální, neboť právní úprava je pro obě pohlaví stejná.

Soulad s ústavním pořádkem a mezinárodními smlouvami podle čl. 10 Ústavy ČR

Návrh zákona není v rozporu s ústavním pořádkem, ani neodporuje mezinárodním smlouvám, kterými je Česká republika vázána. Není v rozporu ani s obecně uznávanými zásadami mezinárodního práva.

Soulad s právem Evropských společenství

Návrh zákona není v rozporu s právními akty Evropských společenství. Věcně se týká problematiky, kterou evropské právo přímo neupravuje.

Zvláštní část

K čl. I, bod 4.

Dochází ke zrušení maximálního vyměřovacího základu pro placení pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, tzn. že vyměřovací základ je stanoven bez horního omezení a dopadá na všechny poplatníky pojistného bez rozdílu. Dochází tak k navrácení stavu před rokem 2008.

K čl. I, bod 1. až 3., 5. až 7.

V návaznosti na zrušení maximální hranice vyměřovacího základu pro placení pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti dochází v jednotlivých ustanoveních pouze k textové úpravě a legislativně technickým úpravám.

K čl. II

Formou přechodných ustanovení se upravuje jak se stanoví pojistné na sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti za období před nabytím účinnosti navrhovaného zákona. Dále se stanoví postup týkající se řízení zahájených a pravomocně neskončených přede dnem nabytí účinnosti navrhovaného zákona.

K čl. III až V

Jedná se pouze o legislativně technické úpravy v návaznosti na navrhované změny v zákoně č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti.

K čl. VI

V návaznosti na změny v navrhovaném zákoně bylo nutné tyto změny promítnout též do zákonů, které mění zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, které nabývají účinnosti až po účinnosti navrhovaného zákona, tedy po 1. lednu 2013. Dotýká se to pouze zákona č. 458/2011 Sb., kde se ruší ustanovení upravující maximální vyměřovací základ pro placení pojistného na sociální zabezpečení a státní politiku zaměstnanosti a v návaznosti pak jsou provedeny legislativně technické úpravy.

K čl. VI

Účinnost zákona je navrhována tak, aby nedošlo k případné retroaktivitě a byl dostatek časového prostoru pro případnou úpravu programů využívaných Českou správou sociálního zabezpečení, aby nedošlo k narušení odvodu pojistného a stanovení jeho výše.

V Praze dne . ledna 2015

Předkladatelé

Miroslav Opálka, v.r.

Soňa Marková, v.r.

Pavel Kováčik, v.r.

Vojtěch Filip, v.r.